

**ILMIY-TEXNIK TARAQQIYOTNING QURILISHDAGI
SAMARADORLIGINI IQTISODIY BAHOLASH VA UNING
KO'RSATKICHLARINI ANIQLASH YO'LLARI**

Rasulov Shavkat Sharof o'g'li

JizPI, Iqtisodiyot va menejment kafedrası dotsenti v.b.

Primqulova Zarina Furqat qizi
Jizzax politexnika instituti talabasi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada, innovatsion ko'rsatkichlar, qurulishlarni atrof- muhitga ta'siri, foyda rentabelligi.

Kalit so'zlar: qurilishdagi samaradorligini iqtisodiy baholash, samaradorlik ko'rsatkichlari, vazifalar, xususiyatlari

**WAYS TO ECONOMICALLY ASSESS THE EFFECTIVENESS OF
SCIENTIFIC AND TECHNICAL PROGRESS IN CONSTRUCTION AND
DETERMINE ITS INDICATORS**

Annotation:

In this article, innovative indicators, environmental impact of constructions, profitability of profit.

Keywords: economic assessment of its effectiveness in construction, indicators of efficiency, tasks, characteristics

Ilmiy texnik-taraqqiyotning bir qancha ko'rsatkichlar va metodologiyalar orqali amalga oshiriladi. Bu jarayonning asosiy maqsadi qurilish sohasidagi innovatsiyalarni joriy etish orqali xarajatlarni kamaytirish, mahsuldorlikni oshirish va umumiy iqtisodiy samaradorlikni ta'minlashdir. Quyida ilmiy texnik-taraqqiyotning qurilishdagi samaradorligini baholash uchun keng tarqalgan ko'rsatkichlar keltirilgan:

International Conference on Multidisciplinary Sciences and Educational Practices

Hosted online from Rome, Italy

Website: econfseries.com

27th July, 2025

- Ishlab chiqarish samaradorligi: Qurilish jarayonida ishlab chiqarilgan mahsulot yoki xizmatlar miqdorini sarflangan resurslar (mehnat, materiallar, vaqt) bilan taqqoslash.

- Qurilish xarajatlari: Qurilishning umumiy xarajatlari, jumladan, materiallar, ish haqi va boshqa xarajatlarni hisobga olgan holda baholanishi.

- Qayta tiklanish darajasi: Innovatsion texnologiyalar yordamida ishlab chiqarish jarayonini optimallashtirish va resurslarni qayta ishlash imkoniyatlari

Innovatsion ko'rsatkichlar:

- Yangi texnologiyalarni joriy etish darajasi: Yangi uskunalar yoki texnologiyalarni qo'llash natijasida qaysi darajada natijalar olingani.

- Ishlab chiqarishda innovatsion mahsulotlarning ulushi: Innovatsion mahsulotlarning umumiy ishlab chiqarishga nisbati.

Foyda va rentabellik:

- Rentabellik koeffitsienti: Qurilish loyihalari bo'yicha olinadigan foyda va sarmoya miqdorini hisobga olgan holda aniqlanadi.

- Investitsiya qaytimi (ROI): Qurilishga kiritilgan investitsiyaning qanchalik tezlikda o'zini oqlashi.

Ijtimoiy-iqtisodiy ta'sir:

- Yangi ish o'rinlari yaratish: Texnik-taraqqiyot natijasida yangi ish o'rinlari ochilishi.

- Mahalliy iqtisodiyotga ta'siri: Qurilish jarayonining mahalliy iqtisodiyotga ijobiy yoki salbiy ta'siri.

Atrof-muhitga ta'sir:

- Ekologik barqarorlik ko'rsatkichlari: Qurilish jarayonining atrof-muhitga ta'siri va bu borada qilingan sa'y-harakatlar.

Qurilish sohasida ilmiy texnik taraqqiyotning samaradorligini baholash uchun yuqoridagi ko'rsatkichlardan foydalaniladi. Ushbu ko'rsatkichlar yordamida mutaxassislar qurilish jarayonlarini yanada takomillashtirish uchun zarur bo'lgan chora-tadbirlarni belgilaydi hamda investitsiya qarorlarini qabul qilishda asosli yondashuvlarni ishlab chiqadilar. Qurilishda mavsumiylikning yo'qotilishiga qaramasdan, qish mavsumida ham ob'yektlar qurilishi bo'yicha tadbirlarning bajarilishi talab qilinadi. Bir xil tipdagi binolarning turli hududlarda qurilishi har xil

moddiy resurs xarajatlarni talab qiladi. Qurilish sharoiti ko‘pincha hududning seysmik holati, yer relefi, gruntlar geologik tuzilishi, yer osti suvlari mavjudligi, qurilish maydoniga konstruksiya va materiallarni etkazish uslublari orqali aniqlanadi.

Qurilish ishchilari sanoatning boshqa tarmoqlaridagi ishchilariga nisbatan ko‘pincha iqlim sharoiti ta’siriga duch keladi. Ushbu xususiyat yilning eng qulay davrlariga katta kuchlar sarflanishini talab qiladi. Shu sababdan asosiy qurilish, montaj va ta’mirlash-qurilish ishlariga mehnatning me’yoriy shart-sharoitidan chetga chiqishlarni hisobga oluvchi tuzatish koeffitsientlari kiritiladi. Qurilishga tayyorgalik ishlari quyidagi yo‘nalishlar bo‘yicha amalga oshiriladi: qurilish ob‘yektining maqsadga muvofiqligi yuzasidan texnik-iqtisodiy tadqiqotlarni olib borish, ob‘yektning loyihalashtirish va qurilishga muxandislik-texnik jihatdan tayyorgarlik ko‘rish. Texnik-iqtisodiy tadqiqotlar jarayonida barpo etilayotgan ob‘yektning texnik-iqtisodiy ko‘rsatkichlari va uni qurilishning iqtisodiy jihatdan maqsadga muvofiqligi baholanadi.

Qurilishning maxsus xususiyatlari qurilayotgan ob‘yektlarning turli-tumanligi bilan bog‘liqdir. Ular quyidagilardan iborat: sanoat, uy-joy, ijtimoiy-maishiy, transport, qishloq xo‘jaligi, melioratsiya va suv xo‘jaligi, magistral quvurlar, elektruzatish liniyalari.

Sanoat binolari qurilishi ularning ajratilgan joyga to‘planishi va ob‘yektlarning murakkabligi bilan xarakterlanadi. Bitta joydagi ishlar bir yildan ortiq olib boriladi. Nisbatan uzoq muddatli sanoat ob‘yektlarini qurish bilan band bo‘lgan tashkilotlarda ishlab chiqarish vositalarining ko‘chib yurishi kam ta’sir ko‘rsatadi. Ushbu qurilish korxonalarida kadrlar tarkibi esa bir muncha barqaror hisoblanadi. Qurilish milliy iqtisodiyotning mustaqil alohida tarmog‘i bo‘lib, yangi asosiy fondlarni yaratish hamda faoliyat yurgizayotgan ishlab chiqarish va noishlab chiqarish ob‘yektlarini qayta qurish, kengaytirish, ta’mirlash va texnik qayta jihozlash uchun mo‘ljallangan. Qurilish tarmog‘ining ahamiyati shundaki, mamlakat milliy iqtisodiyoti rivojlanishi uchun shart-sharoit yaratib beradi.

Xulosa qilib aytganda, Qurilish tashkilotlarining mahsuloti sifatida yaratilayotgan asosiy fondlarni yaratish jarayonida ishchi xodimlar band bo‘ladi hamda mehnat vositalari (texnika) va mehnat predmetlari (materiallar) ishlatiladi. Qurilish jarayoni

asosiy elementlarining o‘zaro harakati natijasida esa natural (bino, inshoot va ob’yektlar) va qiymat (pul mablag‘lari) ko‘rinishidagi pirovard qurilish mahsuloti yaratiladi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Gaybullayevna, R. S. & Musurmangulov. (2024). THE IMPORTANCE OF TIME MANAGEMENT IN ENSURING EFFICIENCY IN CONSTRUCTION. *JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE*, 3(1), 28–31.
2. Gaybullayevna, R. S. (2023). THE STATE OF THE DIGITAL ECONOMY TODAY: PROBLEMS AND SOLUTIONS. *JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE*, 2(12), 38-42.
3. Sharifa, R., & Ilyos, T. (2023). PRINCIPLES OF SCIENTIFIC MANAGEMENT IN MANAGEMENT. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 2(16), 1097-1100.
4. Sharifa, R., & Sayyora, M. (2023). HISTORY OF EMERGENCE OF MANAGEMENT AND ITS PLACE TODAY. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 2(16), 1093-1096.
5. Sharifa, R. (2023). DIRECTIONS FOR INCREASING INVESTMENT ATTRACTIVENESS IN REGIONS. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 2(16), 1088-1092.